

Çərşənbə, 23 iyul 1919-cu il, nömrə 232

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çəharşənbə, 24 şəvvalül-mükkərrəm sənə 1337. 23 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rubla, 2 aylığı 60 rubla, 3 aylığı 90 rubla. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rubla, 2 aylığı 70 rubla, 3 aylığı 100 rubla. Elan fiat: birinci səhifədə sətri 5 rubla, axırncı səhifədə sətri 4 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rubla.

ELAN

23 iyul 1919 çəharşənbə günü axşam saat 7-də Azərbaycan Məclisi-Məbusanının iclası olacağı elan olunur.

T-185

HÖKUMƏT TEATROSUNDA AXŞAM TAMAŞASI DRAMA

Paytaxtımızda təşkil olunmuş Azərbaycan Yardım Alayı nəfinə

Yardım günüdür

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Qardaşlarının Müdiriyyəti

Çəharşənbə [çərşənbə] günü şəvvalül-mükkərrəm ayının 24-də, iyul ayının 23-də 1919-cu ildə yardım günü münasibətilə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaq türk məşahiri-üdəbasından [məşhur türk ədəblərindən] mərhum Namiq Kamal bəyin əsəri:

“Vətən yaxud Osmanlı müharibəsi”

Bu faciədə göstəriləcəkdir: Rus-Osmanlı müharibəsi əsnasında rus-Romanıya əsgərləri ilə türk əsgərlərinin vuruşması, dəhşətli top atəşləri, türk şəfqət bacılarının müharibədə igidlikləri və həmin tamaşada yeni Azərbaycan əs-

gəri musiqi dəstəsi ilə bərabər Yardım Alayının əsgərləri türk zabitanı komandası altında iştirak edəcəkləridir. Birinci pərdədə milli hərbi nəğmələr oxunacaqdır.

Müqəddəs məqsəd üçün verilən işbu tamaşada möhtərəm camaatımızın isbatı-vücd [iştirak] etmələrinə əminiz.

İanə olunarsa, kamali-məmnuniyyətlə qəbul olunub və ianə verənlərin əsamişi [adları] qəzetələrdə yazılmaqla bərabər, təşəkkürdə bulunacağız. İanələr isə tamaşa günü teatronun kassasında qəbul olunub və qəbzlər veriləcəkdir.

Biletlər indidən teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında.

Müdiri-məsul: Müseyib bəy Axıcanlı; baş rejissor: A[bbas Mirzə] Şərifzadə; məsul: X[əlil] Hüseyinov; müdir: Zülfüqar bəy Hacıbəyli.

MİRZƏ LAZIMDIR

Müsəlmani, farsca yazıb oxuyan və müsəlmanca yanki rusca dəftərdarlıq (buxqalterlik) dərslərini oxumuş və dəftərdarlıq vəzifəsinə istedadı olan iki nəfər mirzə lazımdır.

Dərya kənarında Hacı Müseyib Həsənovun kontoruna təşrif gətirsinlər.

5545

23 iyul 1919

Azərbaycan

<p>İstəməyə</p> <p>1. İstəməyə... 2. İstəməyə... 3. İstəməyə...</p>	<p>Qısa xəbərlər</p> <p>1. Qısa xəbərlər... 2. Qısa xəbərlər... 3. Qısa xəbərlər...</p>	<p>Ədəbiyyat</p> <p>1. Ədəbiyyat... 2. Ədəbiyyat... 3. Ədəbiyyat...</p>
--	--	--

1919 İyul 23

“Azərbaycan” qəzetinin 232-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

SİRK “MODERN”

Çaharşənbə günü iyul ayının 23-də, 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş fransız güləş mübarizəsinin 25-ci günü 1919-cu ilin məşhur “Cahan Pəhləvanı” namı və Azərbaycan fəxri şarfı və 30 min manat mükafat.

Bu gün üç cift pəhləvan mübarizə edir. Birinci – Gənc Əli İbad və Krayevski, ikinci – Qırmızı Maska və Naməlum, üçüncü – İbrahim Maxtilayev və Qalişeviç.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: təzə artistlər və pəhləvanlar gəlir.

5459

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqrafları)

İrlanda istiqlaliyyəti

Liöndən xəbər verirlər ki, Sülh Konfransı iştirakı ilə intixab edilən [seçilən] İrlanda heyəti İrlanda Cümhuriyyətinin Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] daxil edilməsi barəsində Klemansoya bir müxtirə [rəsmi müraciət] göndərmişdir. Bu müxtirədə deyilir ki, İrlanda camaatı uzun müddət əzilməkdə olan məhkumiyət tərz-i idarəsindən azad olmağa çalışır. İrlanda ayrılmaz xüsusi hüququ ilə əlahiddə bir müstəqil millətdən ibarətdir ki, hər cür Cəmiyyəti-Əqvam onu təsdiq etməyə borcludur.

Rusiya cəbhələrində

Qərb cəbhəsində Korel yarımadasında Karyasalsk bolşevik əsgərləri tərəfindən işğal edilmişdir. Narva səmtində Krasnoqorski dəmiryolunun hər iki kənarında olan kəndlər işğal edilmişdir.

Cənub cəbhəsində bolşevik əsgərləri hücum keçib Yekaterinoslavın 20 verst məsafəsində Suxaçyovkanı zəbt etmişlərdir. Hücum davam edir. Bolşevik əsgərləri düşmənin inadlı müqavimətini sındıraraq Xopyorun şimali sahilini ələ gətirmişlərdir. Baləşov müharibə ilə alınmışdır. Yelan bolşevik əsgərləri tərəfindən buraxılmışdır.

Şərq cəbhəsində Hacı-Tərhan cəbhəsində Çornı-rınokdan ricət edən [geri çəkilən] düşmən təqib edilir. Uralskın qərbində bir neçə kəndlər alınmışdır. Çelyabinsk rayonunda bolşevik əsgərləri inadlı müharibələrlə irəli hərəkət edirlər.

Denikin

Admiral Kolçak general Denikini üç vəzifə saxlamaqla bərabər Baş komandan yerini dolandırmağa təyin etmiş imiş.

Yermolov və Finlandiya

Murman general-qubernatoru [Vasili Vasilyeviç] Yermolov Murmanda olan finlərlə var qüvvəsi ilə mübarizə etməkdədir. Yermolov özünü Finlandiya istiqlaliyyətinin düşməni elan etmişdir. Finlandiya burjuaziyası rus Ağ qvardiyası ilə ittifaqa girişmək əleyhinədir. Finlandiya naziri Rusiya Bolşevik Hökumətinə nisbətən Finlandiya Hökumət siyasəti əleyhinə narazı olduğundan istefa verməyə məcbur olmuşdur.

Mias zavodunun işğalı

N-ski ordunun ştabı – Qırmızı qoşunlar çex-slovaklara təsadüf edib qızgın müharibədən sonra onları pərişan edərək ağır və yüngül top almışlardır.

Yekaterinburq işğalına dair

Alınmış məlumat görə, Yekaterinburq bolşeviklər tərəfindən işğal edilərkən orada 3500 nəfər dabravollardan əsir alınmışdır.

Nauen - Berlin Əmələ və Saldat İcra Komitəsi hökumətə təklif edir ki, Şimali Fransada Belçikanın yenidən təmir və təcdidi [bərpa] üçün lazım gələn tədbirlər ittixaz etsin [tədbirlər görsün]. Bu məqsədlə də Almaniya müəssisəsi təşkil edilmişdir. Xüsusi komissarlar təyin ediləcəkdir.

Riqada

Dvinsk - Riqaanın qubernatorluğuna Palten namında ingilis təyin edilmişdir.

Dvinsk - Latviyada 6 nəfər latış, 3 nəfər nemeslərdən Kabinə təşkili barəsində edilən Müttəfiqlərin təklifi əhəlinin narazılığına səbəb olmuşdur.

Cəbhələrdə

Samara – Zlatoust[ovka] səmtində Qırmızı qoşunlar müzəffərənə bir surətdə irəliləyib, hər yerdə əhali tərəfindən alqışlanırlar. Karabaşev mövqifi [stansiyası] işğal edilərkən N alayı əməllər [fəhlələr] tərəfindən mahni və nümayişlərlə istiqbal edilmişdir [qarşılanmışdır].

Qərb cəbhəsində

Ponevej boğazının [körfəzinin] qərb

cəbhəsində Padmozero tərəfimizdən işğal edilmişdir.

Kivaç mövqifinin qərb cəhətində Voronovo əlimizə keçmişdir. Biz yürüşdə davam edib Baltik dəmiryolu boyunca bir neçə kənd işğal etmişik. Novqorod səmtində düşmənlər Kolizyonu işğal etmişlərdir. Borisoqlebsk bizim əlimizdədir.

Muldaşev səmtində Stepnoye mövqifini işğal etdik.

Kamişin səmtində Salomatovo denilən yeri tərk etmişik.

Cənub cəbhədə - Aleksandrov-Qayski dairədə Solomuxinski işğal etdik.

Biz hücumla Serebrini işğal etdik. Çələbi səmtində 1700 pud dinamit tutmuşuq. Arasıkəsilmədən irəliyə yürüş edirik. Arqazi [və] Uvildi gölüne yetişdik.

Yekaterinburq səmtində Çələbiyə tərəf yürüş edirik. Şimal tərəfdə Tuymazi-Buzdyak dəmiryoluna yetişib bir çox əsir almışıq.

N ordusunun məlumatı: Miass zavodu işğal edildikdən sonra Sibiryaya tərəf yürüş edirik.

Ukrayna cəbhəsində

Kiyev - Konstantinoqrad səmtində bizim hissələr müharibə ilə yeddi mövqif işğal etmişdir.

Yekaterinoslav səmtində qızgın müharibələr davam edir. Qırmızı qoşunlar məharətlə irəliləyirlər.

Almaniya flotunun qərfinə dair

Skapa-Flouda Almaniya flotu kontradmiral fon Royterin əmiri üzərinə qərq edilmişdi. Onun əmrnaməsinin surəti ta-

pılmışdır. Fon Royter bütün məsuliyyəti öz öhdəsinə götürmüşdür. Fon Royter bəyan etmişdir, nemes qəzetələrindən birində oxumuşdur ki, mütarikə [atəşkəs] iyun ayının 26-da qurtarmışdır. Məxlu [taxtdan salınmış] kayzerin əmri üzərinə gəmiləri qərq etmişdir. Belə ki, bu əmr müharibənin əvvəlində verilmişdi: Heç bir vaxt təslim olmamalı. Atışma zamanı 6 nəfər nemes ölüb, 10 nəfər də yaralanmışdır. İngilis gəmiləri bu zaman dənizdə idi. Sonra məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] gəlmişdir. Gəmilərin əksəri 17 sajin dərinlikdə sudadır. Bu gəmiləri çıxarmaq istəyirlər. Deyirlər ki, gəmilərin Skapa-Flouda saxlanması Beynəddəvair Komissiyon [İdarələrarası Komissiya] tərəfindən qət edilmişdi. Nemes tayfalarının [gəmi ekipajının] gəmidə qalması məsuliyyəti Müttəfiqlərin üzərinə düşür. Qəzetələr fon Royterin bu hərəkətindən artıq həyəcana düşmüşlərdir və tələb edirlər ki, almanlar qərq etdikləri gəmilərin pulunu versinlər.

Helsinqfors [Helsinki] - Seym Finlandanın istiqlalıyyəti qanununu təsdiq etdi.

QƏZETƏLƏRDƏN

Yeni İtaliya Kabinəsi

Yeni İtaliya Kabinəsi zeyldəki [aşığıdakı] şəxslərdən ibarətdir: Rəisi-vükəla [Baş nazir] və Daxiliyyə naziri Nitti, Xariciyyə naziri Tittoni, Müstəmləkə naziri Rossi, Ədliyyə naziri Mortara, Maliyyə naziri Tedesko və sairədir. Tittoni iki dəfə Xariciyyə naziri olmuşdur. Bundan əlavə, London və Parisdə səfir olmuşdur.

Cənubi Avropa Federasiyası

“Deyli meyl” qəzetəsi Çex-slav Cümhuriyyəti rəisi Masarikin Cənubi Avropa Federasiyası təşkili məsələsi haqqındakı bəyanatını yazır. Masarikin rəyinə görə, bu federasiya heyətinə rutenlər [Şərqi slavyanlar], çex-slavlar, romaniyalılar, serblər, cənubi slavlar və yunanlar daxil olmalıdırlar. Bolqariya ancaq torpaq iddialarından imtina etmək şərti ilə bu federasiyaya daxil edilə bilər. Məzkur qəzetə bu cür bir federasiya təkilini vaxtsız ədd [hesab] edir.

Bolqariya rəyi-amm haqqında

Sofiyadan verilən xəbərlərə görə, Bolqariya Hökuməti müəzzəm [böyük] dövlətlərə, həmçinin Amerika və Belçika işləri vəkillərinə bir nota vermişdir. Bu notada Bolqariya Hökuməti müqəddəratını həll etdiyi zaman milli əsasları gözləyəcəkdir. Bolqariya Hökuməti inandırır ki, Konfrans tərəfindən qoyulan məsələlərin vücuda gətirilməsi üçün bundan belə mümaniət [maneçilik] törətməyəcəkdir. Bolqariya öz milli hüququnun etirafından başqa heç bir şey istəməyir. Hərgah, Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] kontrolu altında Balkan hökumətlərindən bəzilərinin iddiası olan oblastlarda rəyi-amm [referendum] olması olarsa, Konfrans Bolqariya tərəfindən qoyulan əsaslara müvafiq rəftar edər. Bu əsas üzrə Bolqariya hal-hazırda Yunan, Serbiya və Romaniya tərəfindən işğal edilən yerlərdə rəyi-amm icra edilməsini xahiş edir.

Hacı-Tərxan altında

“B. S.” qəzetəsi yazır ki, mövsuq [etibarlı] mənbələrdən alınan məlumatlara görə, Hacı-Tərxanın işğalı və bolşeviklərin

qüvvə alması xəbərləri əsilsizdir. Hacı-Tərxan rayonunda təyyarəçilərin kəşfiyyatına görə, Hacı-Tərxan təxliyə edildikdən sonra bolşevik əsgərlərindən qalanları xırda gəmilərə yüklənmişlərdir. Bunlara mərkəzdən əmr edilmişdir ki, təzə binagüzarlıq [sərəncam] olana qədər orada qalsınlar. Dabravol ordusunun və Müttəfiqlərin gəmiləri böyük olub Volqa nəhrinə daxil ola bilmədiyindən bolşevik donanması ilə müharibə etməkdən məhrum olmuşlardır. Verilən xəbərlərə görə, Petrovskda xırda gəmilər müsəlləh edilir [silahlandırılır] ki, bu günlər Hacı-Tərxana azim olacaqlardır [yollanacaqlar].

İtaliya-Fransa müsadiməsi

Fiumədə Fransa və İtaliya qoşunlarının arasında vəqə olan müsadiməyə [toqquşmaya] Dördlər Şurası artıq diqqət vermişdir. İşin həqiqətini bilmək üçün Xüsusi İstintaq Komissiyası intixab edilmişdir [seçilmişdir].

Türkiyə Parlamanı

Novorossiyskdən alınan məlumata nəzərən, Türkiyə Hökuməti Parlaman çağırılmasını təhti-qərara almışdır. İntixabat [seçki] qanununda bir qədər təğyirat [dəyişiklik] icra edildikdən sonra üzv intixabatına şüru ediləcəkdir [başlanacaq]. Nazirlərdən biri bəyan etmişdir ki, intixabatda Ərəbistandan başqa Türkiyənin bütün əyalətləri iştirak edəcəklər. Əqdissülhü [sülh sazişini] təsdiq etmək üçün Türkiyə Hökuməti Parlamanın açıq olmasını lazım bilir.

Kürd Hökuməti

Urmiyədə kürd sərkərdəsi Simkonun

təhti-idarəsi ilə [idarəsi altında] bir Kürd Hökuməti təşkil edilmişdir.

Məhəmmədli şah

“Nor aşxatavor”un rəvayətinə, sabiq İran şahı Məhəmmədli [şah Qacar] İrana qaayıb Qəzvinə azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

Türkiyə məsələsinə dair

Yunan qəzetəsi “Atan”ın Paris müxbiri teleqraf edir ki, Türkiyə məsələsinin həlli xüsusunda Sülh Konfransında iki nöqtəyi-nəzər mövcuddur. Biri bütün Avropa, Asiya Türkiyəsini dörd hökumətin müttəfiq kontrolu təhtində [altında] qoymaq, digəri isə təzə Türkiyə Hökuməti mandatını üç müəzzəm [böyük] dövlətlərin, yəni Fransanın, Cəmahiri-Müttəhidənin [Birləşmiş Ştatların], ya İngiltərənin birinə verməkdir.

Böyük qarət

Batumdan “Nor aşxatavor”a xəbər verirlər ki, bu günlərdə orada İstanbul tərəfə bir paroxod azim olmuş [yola düşmüş] imiş. Sərnişinlər cümləsində 20 nəfər naməlum müsəlləh bədəfkar [silahlı cinayətkar] var imiş. Paroxod Rizəyə yaxınlaşdıqda bunlar silah gücü ilə paroxodu dayandıraraq bütün minikləri qarət edib 50 milyon manat pul və külli miqdarda ziqiymət [qiymətli] şeylər aldıqdan sonra genə silah gücü ilə kapitandan şlyupkalar [qayıqlar] alıb, minib Batuma doğru azim olmuşlardır.

İngilislərin getməsi

Royterdən xəbər verirlər ki, Cənubi Rusiyadan ingilislər çəkilməyə başlamış-

lar. Çox çəkməz ki, orada könüllü ingilis dəstələrindən başqa ingilis qoşunu qalmaz. Bu tezlikdə ingilislər Qafqazı həm təmizləyəcəklər. Müşahidə edilmişdir ki, bu dairəni hökumət çoxdan təxliyə etmək arzusunda imiş.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dağıstanlılar Vilson yanında

Parisdən alınan məlumata görə, Dağıstan Cümhuriyyəti nümayəndələri Rəisi-cümhur Vilson tərəfindən qəbul edilmişlərdir. Vilson onlara hüsn-təvəccöh göstərərək müavinətdə bulunacağını vəd etmişdir. Dabravol ordusu tərəfindən Dağıstan əhalisinə xəsarət toxunması münasibətilə Amerika heyətinə əmr edilmişdir ki, Denikin Dağıstan üzərinə hücumu nəticəsindən toxunan zərərləri və hadisələrin səbəbini təhqiq edib xəbər versin.

Amerikalıların dağıstanlılara müavinəti

Denikin Dağıstana hücumu ilə qanlı hadisələrdən xəbərdar edilən Amerika Səlibi-Əhmər [Qırmızı Xaç] cəmiyyəti öz nümayəndəsi mayor Devasi ilə külli miqdarda əca [dərman], uşaq libası və qeyri ləvazimat göndərmişdir ki, Denikin hücumundan Şimali Qafqaziya ilə Dağıstanın xəsarətdidə olmuş əhalisinə müavinət etsin. Mayor Devasi Novorossiysk-Vladıqafqaz tərqi [yolu] ilə Teymurxanşuraya varid olacaqdır [çatacaqdır].

Dabravollar Dağıstanda

Dabravol ordusu tərəfindən işğal edi-

lən Dağıstan şəhərlərindən gələnlər dabravolların zəhmətkeş Dağıstan xalqını qarət etmələrini xəbər verirlər. Ələlxüsus Dərbənddə kazaklar özlərini xeyli azad hiss edirlər. Dabravol dəstələri öz zabıtları ilə bərabər yerli əhalinin evinə soxulub axtarış bəhanəsi ilə evləri qarət edirlər. Kazaklar heç bir silah tapmadıqlarından paltara qədər qiymətli şeylərin hamısını özləri üçün götürürlər. Dağıstanın daxilinə müvəffəqiyyətsiz hücumdan sonra kazakların bu hərəkətləri şiddətlənmişdir.

TÜRKÜSTANDA

Bolşeviklərin qüvvəsi

Alınan məlumata görə, hal-hazırda Türkünstanda 6-7 min nəfərdən ibarət Türkünstan Hökuməti Ordusu əleyhinə 35-40 min bolşevik əsgəri hərəkət edir.

* * *

Firuzə İran əsgərləri tərəfindən zəbt edilmişdir. Keçən gün Krasnovodskdan gələn sərnəşinlər xəbər verirlər ki, Aşqabadın yaxınlığında olan Firuzə bu günlərdə İran əsgərləri tərəfindən işğal edilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq bolşeviklər İrana tərəf hərəkətə başlamışlardır. Eyni zamanda bolşeviklər Firuzəyə tərəf qüvvə göndərilir. Belə rəvayət edirlər ki, İran Hökuməti Firuzəni Rusiya ilə İran arasındakı sazişin mübahisəli bir maddəsi olduğundan işğal etmək istəyir. Firuzə həman saziş münasibətilə Rusiyaya yarıdırılmış idi.

İRANDA

Kiçik xan

Rəştdən gələnlərin verdikləri xəbərlərə görə, Cəngəldə təzədən Kiçik xan dəstələrinin hərəkəti müşahidə edilir. Kiçik xan özü yenə iş başındadır. Bu dəstələr iki min nəfərdən ibarətdir. Bu günlərdə Cəngəldə olan İran kazakları qəflətən Kiçik xan dəstəsinin hücumuna düşmüşdür. Atışma əsnasında kazaklardan bir neçəsi ölüb və yaralanıb, qalanları Lahicana tərəf qaçmışlar. Hökumət Kiçik xan hücumunun bərtərəf edilməsi üçün tədbirlər görməkdədir.

Dəbirülmülkün vəfatı

Bu günlərdə İranın Ticarət və Sənəət [Sənaye] naziri Ağə Məhəmmədhüseyn xan Dəbirülmülk fücətən [qəflətən] Tehrandə vəfat etmişdir. Qəzetlər mərhumun haqqında məqalələr yazıb təəssüf edirlər.

Sipəhdar xəstələnmişdir

İranda Hərbiyyə naziri Sipəhdari-əzəm [Fətulla xan Əkbər] ağır surətdə xəstələnmişdir.

TÜRKİYƏ HAQQINDA BİR MÜLAQAT

Bu yaxınlarda İstanbuldan şəhərimizə gələn və İstanbulda bitərəfliyi ilə məşhur olan siyasi simalardan möhtərəm bir zat ilə mühərrirlərimizdən birisi arasında bir mülaqat [müsahibə] vaqə olmuşdur. Türkiyənin vəziyyəti-ümumiyyəsi və siyasiyyəsi haqqında müəyyən bir fikir edinmək

hər kəsin əlaqədar olduğu bir məsələ olduğundan, məzkur [deyilən] mülaqatı buraya eynən dərc edirik:

Sual – Bəy əfəndi, İstanbuldan çıxdığınız qaç gündür və çıxdığınız günə qədər nə kimi əhval olmuşdur?

– Bu ayın üçüncü pəncşənbə [cümə axşamı] günü İstanbuldan çıxdım. Gəzə-dolaşa üç gün əvvəl buraya gəldim. Paytaxtın əhvali-ümumiyyəsinə bir başqalıq vardır. Bunu da əsrlərdən bəri türk neməti ilə yaşayan ənasiri-qeyri-müslimə tövlid edir [qeyri-müsləman ünsürlər əmələ gətirir]. Əsl qəbahət isə onlara bu qədər üz verənlərdədir. Bu həqiqəti yaxın bir atı [gələcək] təyid [təsdiq] edəcək və o zaman bugünkü sevinmələr pək dərin yerinmələrlə [pəşmanlıqlarla] xitam bulacaqdır. Osmanlı Hökumətinin əsasındakı qüvvət və qüdrət zayıfı-hazirəni [hazırkı itkiləri] hər vaxt tələfi [kompensasiya] edər. Əl verir ki, artıq sərəsi bir siyasət təqib edilmiş olmasın, idarəyə bir intizam verilsin və qeyri ünsür arasındakı ixtilafat [ixtilaflar] mübəddəli-etilaf olsun [razılığa çevrilsin]. Mənsubiyyəti ilə müftəxir olduğum [iftixar etdiyim] millətin, yəni türkün sükun və vüqarı qədər, cəladət [igidlik] və mətanəti də olduğuna iman edilməlidir.

– Etilaf [Antanta] dövlətləri ilə Türkiyə arasında ümumiyyətlə bir anlaşma və etilaf [razılıq] mümkün olacaqmıdır?

– Əlbəttə olacaq və zənn edirəm ki, o dövlətlərdən biri ilə bu etilaf şimdindən olmuşdur belə. Ancaq Türkiyə gərək o anlaşmalardan və gərək bu etilafından böyük-böyük faydalar bəkləməz. Mənim etiqadımca, heç bir vaxt bəkləməməlidir də. Yaşadığımız əsrin tabe olduğu milli,

iqtisadi, elmi, fənni cərəyan içində hər fərd kimi, hər hökumət mühafizəyi-möv-cudiyyət edə bilmək [varlığını qoruya bil-mək] üçün mütləqə kəndi adət və ənənə-ti [adət-ənənələri] ilə mütənasib təşkilata möhtacdır və bədəma [bundan sonra] bundan hasil olacaq qüvvətlərlə idame-yi-həyat edilə bilər [yaşamaq mümkün ola bilər]. Sözünlə türkçəsi, bizlər hər şeyi ibtidə [ən əvvəl] kəndimizdən bəkləməliyiz.

– Türkiyədə kiçik millətlər məsələsi nə surətlə həll edilə bilər?

– Avropalılara görə bunlara muxtariyyət verilmək surəti ilə, mənə görə isə bunların hüquq və hürriyyətləri təyid [təsdiq] edilmək surəti ilə bu məsələ həll oluna bilər. Yalnız, bilməyirəm ki, bugünkü türk, dünkü türk qədər rəhim və şəfiq [mərhəmətli və şəfqətli] olsa da, ehmkar da olarmı və olacaqmı? Son sənələrin siyasətindən hər kəs az-çox zərər görmüşdür. Binaənileyh [ona görə], o kiçik millətlərin bu qədər fəryada haqları yox idi. Madam ki, onlar bu haqqı kəndilərin-də fəzləsi ilə [artıqlaması ilə] gördülər, bundan böylə türk də hər şeyi daha yaxından görməyə qətiyyətlə məcburdur.

– Anadoludakı milli cərəyan hökuməti-hazirənin [indiki hökumətin] siyasətinə nə surətlə baxır?

– Anadoludakı milli cərəyanı İstanbuldakı nümayişlərlə mavili-bəyazlı bayraq vücudə gətirdiyi üçün hər türk əvvəl-bəəvvəl o nümayişçilərə mədyuni-şük-randır [təşəkkür borcludur] və bu şükranı hökuməti-hazirə siyasətinə bir istiqamət vermək surəti ilə əda edir [qaytarır]. Zaman bütün insanları nasıl əmrinə tabe qılırsa, Etibar dövlətləri səbəbiyyət verdikləri təqdirdə milli cərəyan hökuməti-

hazirəni ər-gec öylə kəndinə tabe qılacaq və bundan Avropa dəxi ayrıca mütə-zərrir olacaqdır [zərər çəkəcəkdir]. Könül isə bunu istəməyir. Hökumət istəməməklə mövqeyi zəiflədir. Bu zə'f [zəiflik] əlbəttə və əlbəttə uzun müddət davam edəmməz. Nəhayət, qüvvətlər birləşəcəkdir.

– Türkiyədə hanki bir firqə məmləkətin səlamətini təmin edə bilər?

– Şimdiki halda Türkiyədə heç bir firqə münfəridən [təkbəşinə] məmləkətin səlamətini təmin edəmməz. Zətan içində bulunduğumuz böhran firqələrin, firqəçilərin müvəqqətlən bir guşəyə çəkil-mələrini, susmalarını amirdir [əmr edir]. Əvvəla, firqəçilik təhlükə qarşısında bir haqqı ifadə etməz. Saniyə [ikincisi], firqəçilik səviyyəsi yüksəlmiş millətlər üçün faydalı olur. Bu halda bu gün Türkiyə üçün səlamət, məttəəssüf [təəssüf ki], tərriqəni mövcib olan [bölünməyə, ittifaqsızlığa yol açan] firqəçilikdə deyil, qəlbi eşqivətənlə çarpan, tamamilə müstəqil olan və hər hanki bir proqramdan ziyadə tərübəsinə, ürfan və vicdana istinad edən bir Kabinənin göstərə biləcəyi əzəmi [maksimum] fəaliyyətlə həmiyyətdədir. Türkiyədə o övsəfi haiz [o xüsusiyyətlərə malik] olaraq yetişmiş xeyli rical [dövlət xadimi] var və bu rical vətənin mənafeyi-elmiyyəsi ilə mütənasibən hərəkətə mühəyyətdir [hazırdır]. Üç-beş gün daha səbir edəlim, sonra yeni Kabinəni olanca əsəbiyyəti-milliyəsi [milli qeyrətkeşliyi] ilə ortaya çıxmış, işinə başlamış görəcəyiz.

– Parisə əzimet edən [gedən] Türkiyə heyəti-mürəxxəsəsinin [nümayəndə heyətinin] Versal Sülh Konfransına verdiyi nota üzərinə Etibar dövlətlərinin cavabı is-

tanbulda nə kimi bir təsir hüsula gətirmişdir? Versal Konfransı Türkiyə üçün ümidbəxş ola bilərmi?

– Parisə gedən heyət[ə] Dördlər Məclisinin verdiyi cavab ənasiri-qeyri-müsliməni daha sərahətlə iltizam etdiyindən [müsləman olmayan ünsürlərin tərəfini daha açıq bir surətdə tutduğundan], bittəb [təbii ki], İstanbulda olanca şiddəti ilə sui-təsiri-ni göstərmiş. O, milli cərəyana da başqa bir qüvvət vermişdir. Binaənileyh, Türkiyə heç bir zaman zillətlə yaşamayacaq və Konfransın nəhayət haqq və ədlə [ədalətə] rəəyət edəcəyinə qənaətlə bərabər, bu Konfransdan hər şeyə istisna etməyəcəkdir [cavab gözləməyəcəkdir]. 1870 tarixində Bismarkın Elzas-Loreni Almaniyaya ilhaq etmək [birləşdirmək] surəti ilə verdiyi xətanı 1919-da Almaniyaya canı ilə və qanı ilə təshihə [düzəltməyə] məcbur oldu. Bu gün yapılacak böylə bir xəta da, yarın yenə böylə bir təshihə məhkumdur. Hər hanki bir idarə əsası nasıl ədalət isə, siyasətdə də əsas olacaqdır. Bu haqq, bu gün yalnız qüvvətdən ibarət olamz. Şayəd yenə olarsa, türkün bundan pərvəsi [qorxusu] yoxdur. Çünki o, pək zəif zamanlarında qahir [qəhredici] və qadirdir. Sözümlə etimad etmək istəyənlər Osmanlı tarixindən əvvəl türk tarixinə müraciət buyura bilərlər.

– Trakya, Makedoniya, Arnavudluq [Albaniya], Adalar, Misir, Ərəbistan, Kürdüstan məsələlərinin nə tərdə həll edilə biləcəyi haqqında mütəaliəniz [fikirləriniz]?

– Bu məsələlərə dair izahat vermək saatlara mütəvəqqif [bağlıdır]. Şu anda isə mən bu saatlara malik deyiləm. Binaənileyh, bu bəbdəki [bu bərdəki] tədqiqat və mülahizəti uzun-uzadıya ərz edəmməyə-

cəyəm. Sizi bütün-bütün cavabsız da buraxmaq istəməm. İbtidə [əvvəla], ortada bir Kürdüstan məsələsi yoxdur. Sonra, islam mühiti daima islam olaraq qalacaq və məqami-xilafət mərbut [xəlifəlik qurumuna bağlı] bulunacaqdır. Daha sonra Trakya, Makedoniya, Arnavudluq kimi yerlərin əşkalı halən deyil, atıyyətlə təəyün edəcəkdir [vəziyyəti indi deyil, gələcəkdə müəyyənləşəcəkdir].

– Azərbaycan və Qafqaziya cümhuriyyətləri haqqında İstanbulda və Avropa mətbuatında nə surətlə bir tələqqi [münasibət] vardır?

– Azərbaycan və Qafqaziya cümhuriyyətləri üçün türk aləmi və islam dünyası daima mütəhəssisdir [həssasdır], xeyrixahdır və Vilson prinsipi qabiliyyəti-təbiiyyəti göstərərsə [həyata keçə bilərsə], bu aləm arasındakı rabiteyi-mənəviyyə biləməşkilat kəsbi-qüvvət edəcəkdir [mə-nəvi əlaqələr asanlıqla artacaqdır]. Əks təqdirdə, yenə olacaq olar. Eyni irq arasındakı təmayülata [meyillərə] bədəma [bundan sonra] heç bir mane' hail [əngəl] olamz. Şimdiki qədər yek-digərini görməkdən, yek-digəri ilə seviməkdən məhrum olan əqvami-Şərq [Şərq xalqları] artıq bu kimi zalım məhrumiyətlərə qatlanmıyacaqdır. Kainatda bizim də bir haqqı-həyatımız var və bu haqq bizləri yek-digərimizə təqrib etdisə [yaxınlaşdırdısa], mənəviyyətimiz qədər maddiyyətimiz də yüksələcək, hesaba layiq bir ünsür olduğumuzu təkrar meydana qoyacaq, sülh üçün də daima vücudumuza olan ehtiyacı təyid [təsdiq] edəcəkdir. Bu iki cümhuriyyət haqqında şimdiki qədər Avropa mətbuatında əsaslı bir tələqqiyə müsadif olmadım [təsədüf etmədim] və zənn edirəm ki,

bu mətbuatın sizlərlə surəti-məxsusədə iştiğala [xüsusi məşğul olmağa] hənuz vaxtı da olmamışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətində
Azərbaycan dəmiryollarının Tyaqa [Dartma] şöbəsi xidmətçilərinə 5 min arşın bez buraxılmışdır.

Maliyyə Nəzarətindən

“Azərbaycan” qəzetəsinin 9 iyul tarixli 220-ci nömrəsində Gömrükxana İdarəsi ilə əlaqədar olan xəbərlər dərc edildiyi münasibətilə Maliyyə Nəzarəti yaxın nömrələrin birində aşağıda yazılan bəyanatın dərcini rica edir:

1) Xaçmaz və Yalama istasyonlarına, yəni Azərbaycan daxilində olan məntəqələrə mal göndərilməsi işinin Gömrük İdarəsinə daxil yoxdur və daxili mal hərəkəti olduğundan gömrük kontrolundan kənardır. Buna görə, [Cəfər] Rəcəbov tərəfindən bu rayonlara göndərilən malların Gömrük İdarəsinə əlaqəsi yoxdur. Lakin buna baxmayaraq, məmləkət daxilində olsa da, arzu edilməyən bir surətdə ixracı xüsusi şərait altında olan malların sərhəd yaxınında yığılıb qalmamaq üçün 8 iyulda 4444 nömrəli təliqə [rəsmi məktub] ilə Maliyyə naziri Daxiliyyə nazirinə müraciətlə təvəqqe etmişdir ki, sərhəd boyunda bu cür malların saxlanması və hərəkəti barəsində öylə qayda qoysun ki, bu işlər hökuməti-məhəlliyyənin [yerli hökumətin] xəbərdarlığı və şahadətna-

məsi ilə olsun və məcburi qərardadı pozanlar cəzalanınlər.

2) Türkan kəndi [sakini] Məşhədi Abbasqulu İsmayıl oğlundan 87 parça manufaktura malı tutulması haqqında Bakı gömrükxanasına heç bir şey məlum deyildir və böylə bir müsadirə işi Gömrükxana İdarəsinə daxil olmamışdır.

3) 4050 manat miqdarında 10, 15 və 20 qəpiklik rus gümüş pulları bu il aprelin 1-də “Tula” paroxodu yüklənməmiş, sərnəşin buraxılmamış və Gömrükxana qulluqçuları tərəfindən rəsmi axtarış və sərnəşinləri isticvab [sorğu-sual] etmədən tutulmuşdur. Ona görə bu pullar Gömrükxana hissəsi müdirinin Gömrükxana adına yazdığı əmr qüvvəsinə ancaq aparılmağa buraxılmayıb, müsadirə edilməmişdir. Lakin bu əmr xaricə mal göndərmək haqqında 1914-cü il iyunun 21-də təsdiq edilən qanunların 36-cı maddəsinə müvafiq olmadığından, bu iş təftiş və təhqiqlə olunmaqdan ötrü Maliyyə Nəzarəti tərəfindən Maliyyə Nəzarətinin təşkil etmiş olduğu Müvəqqəti [i] Təftiş Komissiyasına göndərilmişdir.

4) Nəriman Əliyevə mütəəlliql [aid] şeylərin tutulması işi bir neçə yerlərdən keçmişdir. Bu iş Bakı Gömrükxanası Gömrükxana hissəsi müdiri, Maliyyə Nəzarətinin yurist-konsulu [hüquq məsləhətçisi] və Maliyyə naziri Şurası tərəfindən müzakirə edilib baxılmışdır. Hər yerdə bu işə qanuna müvafiq baxılıb, mallardan bir tayının da olsun gəmiyə yüklənməsi aşkar olduğu üçün nəticə bu olmuşdur ki, bu işdə gizli surətdə xaricə mal aparmaq nişanələri yoxdur. Ona görə də Əliyevi müttəhim etməyə imkan verməyir. Ancaq 1910-cu ildə nəşr edilən Gömrükxana

na qanunlarının 5-ci cildi 2-ci hissəsi 1045-ci maddəsinə görə, gizli mal aparmaq sui-istemalı [sui-istifadəsi, qanunsuzluğu] hərəkətinə cəza edilmişdir.

5) Aprelin 13-də Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti xidmətçisi tərəfindən “Kursk” paroxodunda tutulan iki səbət aptek malları Gömrükxana hissəsi müdirinin binagüzarlığına [sərəncamına] görə azad edilib mal sahibinə qaytarılmışdır. Çünki bu mal aşkara surətdə və İngiltərə əsgəri polis[i] tərəfindən verilən sənəd mövcubincə [əsasında] paroxoda yüklənmişdir. Bunu da əlavə etmək lazımdır ki, İngiltərə məmurunun bu binagüzarlığı polkovnik Braun tərəfindən imza edilməməsi saxta hesab edilmişdir. Lakin bu, malın çıxarılmasına imkan verməyə əlaqədarlıdır.

6) Ağbala Quliyevin düyüsünə gəldikdə, poşlin [rüsüm] məsələsi qanuna görə həll edilmişdir. Belə ki, iyulun 6-da 4365, 4368, 4380 və 4381 nömrələr ilə gömrükxana hissəsi müdirinə yazılmışdır ki, hərgah bu düyü Azərbaycan daxilindən aparılırsa, tezliklə poşlin alınsın. Buna əməl edilmək üçün Bakı Gömrükxanası tərəfindən Ağbala Quliyevdən 1.722.433 manat, A. M. Feynberqdən 931.861 manat tələb edilmişdir. Bundan əlavə, bu düyünün aparılması məsələsi təhqiqlə olunmaq üçün Təftiş Komissiyonuna verilmişdir.

7) “Ağstafa xidmətçilərinin hamısının Denikin tərəfdarı” olmaları məsələsinə gəldikdə, xidmətdən xaric olanların əqəllən [heç olmasa] birinin siyasi fəaliyyətini göstərici sübutlar yoxdur. Onların xidməti fəaliyyətləri isə gömrükxana işlərinə görə qoyulan qanunlar və formalar möv-

cubincədir, heç bir halda siyasi rəng ala bilməz.

Dəftərxana müdiri əvəzinə Nazir Şura[sı] üzvü A[leksey] Lebedev Kargüzar əvəzinə (imza)

NAXÇIVAN MƏKTUBATI

Əvət, erməni hökuməti işləri nizama salıb aparmağa başladı. Şimdi baxalım erməni hökuməti Naxçıvana gəldikdən sonra Naxçıvan Milli Komitəsi nə ilə məşğul olmağa iqdəm etdi.

Söylənilər ki, [Naxçıvanski] Rəhim xanın oğlu İsgəndər xan [Naxçıvanski] ki, İrəvanda Azərbaycan müməssili [nüməyəndəsi] [Məhəmməd] xan Təkinskinin attaşesidir, milyon yarım Azərbaycan Hökuməti tərəfindən göndərilmiş ianə pullarını Naxçıvana gətirmiş və Milli Komitəyə təslim edəcəkdir. Milli Komitə bu işdən maraqlanaraq sədr ilə neçə əzasını [üzvünü] xan gilə göndərdi. İsgəndər xan para gətirdiyinin mühəqqəq [doğru] olduğunu sədrə izhar etməklə bərabər söyləmişdi ki:

Şimdilik mən 400 min manat gətirmişəm. Məzkur [deyilən] paranı Milli Komitəyə ədalətlə mühəcirlər arasında təqsim edilmək şərti ilə dövr edəcəyəm [təhvil verəcəyəm]. Milli Komitənin ədalətli və düz-doğru hərəkətinin təqibi üçün xan Təkinski tərəfindən atam Rəhim xan sizə müfəttiş təyin olunur ki, o, mütləq paraların sərfinə diqqət edə bilər. Yarın siz bir iltizamnamə hazır edib gətiriniz də 400 min rubləni alınız.

Sədr əzalarla Xanlıqdan övdət edib [qayıdıb] eşitdiklərini Məclisə nəql və

məzkur paraları təhvil aldıqdan sonra, kassa olmadığından nərədə mühafizət edəcəkləri haqqında məsləhətləşməyə başladı. Polad sandıqları olanları nişan verdilərsə də, nəticədə etimadsızlıq göründü. O səbəbə axırda paraları aldıqdan sonra dörd qismə bölüb, hər payı bir dövlətliyə məqbuzən [qəbzlə] əmanət tapşırması təhti-qərara alındı.

Bir gün sonra Milli Komitə sədri neçə nəfərlə gedib məzkur məbləği alıb gəldilər. Sədr Komitəyə yetişdikdə məlum etdi, İsgəndər xan söyləyir ki, İrəvanda pulumuz çoxdur və daima sizə para buraxılacaqdır. Hərdən 200 min, 300 min qəddər aldığca siz xan Təkinskiyə hesab verməlisiniz ki, o da məzkur hesablarını Azərbaycan Hökumətinə təqdim etməklə para alacaqdır.

Xülasə, Milli Komitə insafılıca aldığı paraları müstəhəq [layıq, haqqı çatan] mühacirlərə təqsim və təslim etmək üçün üç yerdə “iskani-mühacirin” [mühacirlərin yerləşdirilməsi] və mühacirlərə yardım şöbəsi, Naxçıvan mərkəz olmaq şərti ilə açmaq təşəbbüsətində bulunmağa başladı. Əzalar təsdiq etdilər. Şimdi məzkur şöbələrə qaç nəfər xidmətçi, onlara maaş məsələsi haqqında müzakirə başlandı. Maaşları mövqeyi-müzakirəyə qoyub qət etdi ki, hər ay Milli Komitə sədri kətibisi ilə məzkur şöbələr maaşına 60 min manat para sərf ediləcəyi smetaya daxil edildi. Bu işdən İsgəndər xan xəbərdar olduqda “o paralardan kimsəyə maaş filan verilməz” demişdi. Milli Komitə sədri məzkur paralardan Parlamenin 40 min manat qalmış borcunu tədiyə etmək [ödəmək] istəyirdi.

Tamaşaçı

VEDİBASAR DAVASI

Bizə yazırlar ki:

Erməni əsgəri dördüncü dəfə olaraq Dronun komandası altında hücum etmişlərdir. Dro İrəvandan azim olduğu [yola düşdüyü] zaman böylə demişdir: “Üç saat sərfində mən üsyançıları tarmar edərdəm.”

Dro öz mauzerçilərini cəm edib Vedibasara üzərinə hücum və Böyük Vedi kəndini mühasirə edib top atəşinə tutmuşdur. Müsəlmanlar öz kəndlərinin dağılmasını istəmədiklərindən erməni əsgərlərini kəndə buraxmışlardır. Erməni əsgərləri kəndə daxil olan kimi müsəlmanlar küçələrə çıxdıqda əlbəyaxa müharibə başlanmışdır. Müsəlmanlar balta və yabalarla müsəlləh imişlər. Bu da onunla isbat edilir ki, şəhərə gətirilən yaralıların çoxu süngü ilə yaralanmışlardır. Ermənilər bu müharibədə məğlub olub geri çəkilməmişlərdir. Şayiələrə görə, Dro özü də yaralanmışdır.

Müharibə gəldikcə genişlənməkdədir. Vedibasardan başqa ermənilər hal-hazırda Sürməli uyezdində, Araz çayının o biri kənarında və Vedibasara kəndi bərabərində Bucutluq kəndini bombardman edirlər. Bu məntəqənin hər iki tərəf üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Çünki vedibasarlılar oradan öz arvad-uşaqlarını Aralıq rayonuna köçürürlər ki, burası indiyə qədər erməni hökuməti tərəfindən işğal edilməmişdir və bu rayon erməni hökumətinə tabe olmaq istəməyir. Ermənilər dəfələrlə buranı işğal etməyə çalışmışlarsa da, müvəffəqiyyətsiz qalmışlardır. Çünki bu yer xeyli möhkəmdir və sakinləri hamısı müsəlmandır.

Aralıq rayonu Ağrı dağı ətəyində vəqə olub Maku xanlığına və Bayəzidə yapışığıdır. Aralıq rayonundan kürdlər Araz nəhrindən keçib vedibasarlının köməyinə gəlmişlərdir.

Qəmərlinin iki verstliyində olan Novruzlu kəndi ki, sakinləri müsəlman və ermənilərdən ibarətdir, yandırılmışdır. Qəmərliyə ermənilər arasında həyəcan olduğundan təxliyə başlanmışdır. Erməni əsgərlərinin ruhu düşkündür. Onlar Vedi üzərinə hücumdan imtina edirlər. Onları mitinqlərdə qızgın nitqlərlə ruhlandırır. Axırncı mitinqlərdən birində bir erməni qızı erməni mauzerçilərini qorxaqlıqda müttəhim edib demişdir ki, onlar müsəlmanlarla müharibə etməyə getməlidirlər. Bu qızın nitqi təsir bağışlamışdır. Dərhal Hərbiyyə naziri müavini Dro danışığa başlayıb, öz mauzerçiləri ilə bərabər hücum edəcəyini vəd etmişdir.

Hərgah bu yaxın zamanlarda müharibə hərəkəti dayandırılmasa, Vedibasara hadisələrində iştirak etməyən və heç bir təqsiri olmayan müsəlman kəndləri xəsarətdə olacaqlardır.

İZÇİLİYƏ DAİR QANUNLAR

Baden-Pauel – izçilərin babası söyləyir ki, izçiliyin məsələlərindən biri də keçmiş sipahilərin [şevalyelərin] üzərinə qoyduğu işləri, nişanları öz aramızda işlətdirməkdir. Fəqət keçmiş sipahilərin hissi bizdə böyük dərəcədə bitmişdir.

Baden Pauel izçiliyin qanunlarını, əsasən sipahilərin qanunlarından, işlərdən götürmüşdür. Amma izçiliyi anlaşıdırma-

dan qabaq, sipahilərin qanunlarını araya atardıq. Sipahilərin qanunları bu idi:

Həmişə qaraqol çək, yuxu istirahətdən siva [başqa] heç vaxt silahını çıxarma. Fəqirlərə kömək et və kəndlərini mühafizə et. Digərinin namusuna toxunacaq şeyləri yapma. Vətəninə mühafizə etməyə hazır ol. Öz verdiyin sözdən qaçma. Öz həyatınla vətənin namusunu saxla. Utanmaqsız yaşamadan namusla ölmək eyidir. Nəcəbətlik vacib bilir ki, bir cavan ən ağır işləri sağlam ruhla və nəcibliklə yapsın və həmişə hər kəsə hörmət etsin.

Qədim sipahilərin başladığıları, yapışdıqları işlərin binası bunlar idi və bizim zamanənin izçi qanunu da bundan götürülmüşdür. İzçi qanunu isə bu idi:

İzçilərin qanunları:

1) İzçi namusu inanmağa yarayasıdır. Məgər izçi deyir: “Namusum üzərinə, namus haqqı bu böylədir” – bunun böylə olduğu doğrudur və bu sözlər ən şərəfli anda bərabərdir.

2) İzçi vətənə, ata-anasına və böyüklərinə doğrudur. O, onları mühafizə etməlidir.

3) İzçinin borcu insanlara faydalı olmaq və kömək etməkdir. O vaxtı ki, izçi bir iş üzərində nə yapacağını bilməyir, onda kəndisindən sormalıdır: “Mənim borcum nədədir?” Yaxud, məgər: “İnsanlara hamısından eyi nə olar?” və öz borcunu, insanlara eyi olacaq şeyi yapmalıdır. O, hər vaxt birinin həyatını qurtarmağa, yaxud zülmə düşər olmuşa kömək etməyə hazır olmalıdır.

4) İzçi hər kəsin aşnası və hər digər izçinin qardaşıdır.

5) İzçi nəzakətdir. O, hər kəslə, çox

vaxtı qadınlarla, uşaqlarla, qocalarla, saqatlarla [şikəstlərlə], axsaqlarla və digəri ilə nəzakətlidir. Öz zəhmətinə və nəzakətinə heç vaxt mədəd almamalıdır.

6) İzçi heyvanat aşnasıdır. Onları mühafizə etməyə, bəsləməyə hazır olmalıdır.

7) İzçi böyüklərinin, qaraqolbaşının, ata-anasının əmrinə itaət edər.

8) İzçi hər ağır dəqiqələrdə məmnundur.

9) İzçi ehtiyat sevəndir.

10) İzçi işdə, sözdə və düşüncədə təmizdir. İzçi, onun düşüncəsi kimi özü də təmizdir. İzçi əsl insandır. Sipahilərin diləyi həmişə hazır olmaq idi, izçilərin də diləyi hazır olmaqdır. Bu, o mənədadır ki, həm ruhla, həm bədənə öz borcunu yerinə yetirməyə hazır olmalıdır. Ruhla hazır olunuz ki, bir şeyi eyicə düşünüb onu yapasınız. Bədənlə hazır olunuz ki, lazımlı saniyədə bacarıqlı və qüvvətli lazım olan iş yapasınız.

Bu söylənmişdən görsənir ki, izçilik yalnız qədim, bizim zamanda yatmış və yenidən oyanan sipahilikdir. İzçilik yalnız vətəninə sevmə, millətini ucaltmağa çalışsan, zülümlə mücadilə [mübarizə] edən, insaniyyət yolunda çarpışan, digərindən ötrü canını fəda edən yatmış sipahilikdir. İzçiliklə sipahilikdə fərq yoxdur.

İzçi M. R.

BİR CAVANIN FACİƏSİ

Neçə vaxt əvvəl Cavadzadə Keyqubad nam [adlı] qeyrətli bir cavanın ölüm xəbərini eşitdik. Fəqət faciənin çəgunəliyi [necə olduğu] məlum olmadığından, bir xə-

bər yaza bilmədik. Zira, bir rəvayət qətl edildiyini, digəri suya atıldığını, üçüncüsü isə Denikini çəkə bilməyib özünü çaya atıldığını bildirirdi. Şimdi nəhayət həmqəryəsindən [həmkəndlisindən] böylə bir müxəbirə [xəbər] aldıq. Dağıstanda millət xainləri tərəfindən fəci [faciəvi] bir surətdə şəhid edilmiş olan Keyqubad Hacı Cavadzadənin tərcümeyi-halı:

Mərhumu-müşarünileyh [haqqında danışılan mərhum] Quba qəzası təvabeyindən [Quba qəzasına tabe olan yerlərdən] Xuluq qəryəli [Xuluq kəndindən] yoldaşımız, məşhur millətperəstlərimizdən Hacı Cavad Vəlibəyzadənin məxdumu [oğlu] olub, 1315 tarixi-hicrisində Xuluq qəryəsində təvəllüd etmişdir. 7 sınında [yaşında] Dərbənd məktəbi-ibtidaisinə gedərək daima əqrən və əmsalından [yaşadlarından və taylarından] geri qalmaq rüşdiyyəni bədəl-ikmal [bitirdikdən sonra], şəhri-məzkur [deyilən şəhərin] edadisinə daxil olmuşdur. Əsnayi-təhsildə [təhsil aldığı zaman] hənz 16 sınında ikən 1327 Osmanlı-İtalyan müharibəsi vüqu bulmaq la qeyrəti-milliyə və diniyyə saqiəsi ilə [milli və dini qeyrət sövqü ilə] Trablisqərb müharibəsinə iştirak etmək fikri ilə İstanbul şəhərinə əzimət etməkdə [gətməkdə] ikən Batumda rus məmurları tərəfindən tövqif [həbs] edilərək pədərinə [atasına] ixbari-keyfiyyət edilmişdir [xəbər verilmişdir]. Pədəri dəxi Batumdan gətirərək yenə təvəqqə və iltimasla (zira müdiri-məktəb çocuqda görmüş olduğu hissi-milliyə məbni [milli hisslərə görə] bir daha məktəbdə qəbul etmək istəməyirdi) Dərbənd edadisinə göndərmişdir.

Məktəbi-məzkuru [deyilən məktəbi] bitirdikdən sonra Moskva Darülfünunu-

nun [Universitetinin] Ticarət şöbəsinə daxil olaraq bir sənə təhsil etməkdən sonra müharibəyi-hazireyi-ümumiyyədən dolayı zühur edən iğtişaya görə evinə qayıtmışdır. Bədəhu [sonra] məmləkətimizdə meydana gələn son inqilabda Bakıdan üsərayi-hərbiyyədən [müharibə əsirlərindən] bulunan türk zabitlərindən xəfi [gizli] surətdə cəlb edərək Quba qəzası daxilində ilk təşkilat və təlimati-əsgəriyyəyə çalışmış və bilaxirə [daha sonra] Xırdalan müharibəsinə dəxi iştirak edib türk zabitləri ilə bərabər Axtı, Şəki, Gəncə təriqi [yolu] ilə İstanbula əzimət etmişdir.

Orada dəxi türk ricali-siyasiyyunu [siyasət adamları] tərəfindən məzhəri-hörmət [hörmətə nail] olmaqla türk üdəbası [ədibləri] tərəfindən kəndisi “Keyqubad” ləqəbi ilə tələqib edilmişdir [ləqəbi verilmişdir]. Nəhayət, türk orduyi-hümayunu [Osmanlı padişahının ordusu] Qafqazıyanı işğal edərək Bakı şəhərinə daxil olduğu zaman orduyi-məzkurə ilə Bakıya varid olub [gəlib], oradan evini ziyarət üçün xanəsinə gəlmişdir.

Müddəti-həyatında boş durmamış olduğundan, yenə də boş durmayaraq Azərbaycan, Dağıstan hər iki məmləkətin naili-istiqlaliyyət olduqlarından, Dağıstanda görmüş olduğu nizamsızlığa məbni [görə] oraya daha ziyadə əhəmiyyət vermək lazım gələcək fikri ilə məhəlli-məzkura əzimət etmiş [deyilən yerə yollanmış] və Dağıstan Hökuməti tərəfindən hüsn-qəbula məzhər olaraq Məclisi-Məbusan Baş kitabətinə [Baş katibliyinə] təyin qılınmaqla ifayi-hüsn-xidmət etmişdir [vəzifəsini yaxşı ifa etmişdir]. Bundan maəda [bundan əlavə], “Dağıstan Darülfünun Tələbə Cəmiyyəti” rəisliyində və “Hürriyyət

və İstiqlal” firqəsi əzalığında [üzvlüyündə] dəxi vətən və millətə pək böyük xidmət etmişdir.

Bilaxirə [daha sonra] hökumət tərəfindən Andi, Qunib, Xasavayurd Məclisi-Məbusan əzası intixabı komissiyasının [seçki komissiyasının] rəisi vəzifəsi ilə məzkur qəzalara əzimət edərək vəzifəsini ifa etməkdə ikən Denikin Dağıstana daxil olduğu xəbərini eşidincə, həman intixab övraqını irsal edərək [seçki sənədlərini göndərərək], kəndisi təxiri-övdət edib [geri qayıtmağı təxirə salaraq], millət xainlərini birər-birər əhaliyə anlatmaq və camaatı Denikin əleyhinə hazırlamaqla məşğul olur. Nəhayət, Axtı təriqi ilə övdət etməkdə ikən əsnayi-rahda [yolda] millət xainləri tərəfindən Andi qəzası daxilində Göysu nam çaya atılmaq surəti ilə məzlumanə bir surətdə şəhid edilmişdir. (Rəhmətullahi rəhmətən vasien.) Cənabi-haqq əbəveyninə [valideynlərinə] səbri-cəmil [gözəl səbr] ehsan buyursun.

*Xuluq məktəbi müdiri:
Məhəmməd Şərif*

Balaca felyeton

İMAN ƏZİZDİR!

Bəzən qəzetələrdə oxuyuram ki, filan məmur filan cür xəyanət etmiş. Doğrusu, mən bu xəbərə inana bilmirəm. Çünki gərək “siyasət”, gərəkə “ruh öldürmək – ruh yüksəltmək” və “baş yastığa qoydurtmaq” nöqtəyi-nəzərlərindən qəzetələrdə o qədər yalan xəbərlər çap edilir ki,

adam lap doğrusuna da inanmaq istəməyir. Arxadaş, bir də mən necə inanım ki, bir qəzetənin bir nömrəsinin bir səhi-fəsinin bir sütununda görürsən yazılmış:

Şura qırmızılıarı bütün cahanı zir-zə-bər [alt-üst] edib qanlı ənqazlar [dağıntılar] içində tovarış [yoldaş] Lenin inqilab “Papa”sı elan edilmişdir.

Və həman xəbərin cizgisi altında dərc edilmiş:

Kolçak və Denikin Müttəfiqlərin müavinəti ilə bütün qırmızılıarı məhv edib Petroqradda tacgüzarlıq [tacqoyma] mərasimi ilə məşğuldurlar.

Bu gün qəzetədə oxuyuram ki, İngiltərə Komandanlığı rəsmi surətdə Azərbaycan Hökumətinə xəbər vermiş ki, Denikin haydudları [quldurları] tez zamanda, yəni iki-üç günə Dağıstanı boşaldıb müəyyən xətt ötəsinə çəkəcəkklərdir. Öz-özümə deyirəm, yəqin ki, bu boyda cahangir hökumət heç vədə bu böyüklükdə başını yastığa qoy laylayını, özü də rəsmi surətdə bizə çalmaq istəməyəcək. Amma sabah görürəm ki, Denikin Samurda sən-gərlər atdırıb, göndərmiş olduğu agentlər və casuslar sayəsində Quba qəzasını da (hələlik qan tökməksizin pul tökməklə) istila etmək xəyalına düşür. Hələ qonşumuz erməni kirvələrin qəzetələrini ələ aldıqda “fabrikasiya” [uydurma] sözünün mənasını ətraflıca anlayıb dünyada heç bir doğru şey olmadığına inanmadığım gəlir.

Bəli, sözüm orada da deyil, mən onu ərz etmək istəyirəm ki, bu axır zamanlar bəndəniz bir inanmamaq mərazinə mübtəla olmuşam ki, hətta bir çox gözümle gördüyüm şeylərə də inana bilməyirəm. Məsələn, görürəm ki, bildir bir ayağında

çust, bir ayağında başmaq küçələri səfil dolaşan əfəndilər bu il məmuriyyət sayəsində, iman əzizdir, ya nə yol ilə isə qatarlarla müllərə sahib olub, qiymətsiz bonları ətrafa sovururlar. Bu barədə hərə ağzına gələni söyləyir, amma mən isə bir söz söyləyə bilməyirəm. Çünki inana bilməyirəm ki, bir tək məmurluq ilə beş-altı ay içində adam bu qədər dövlətə malik ola bilsin. Həqiqətdə, bəlkə kişinin başqa “alış-verişi” də var imiş.

Məsələn, görürəm ki, Quba kimi kiçik şəhərlərdə məmurların qoltuqçu adyudantları heç bir işlə məşğul olmayıb ancaq ora-burada gət[ir]di-göt[ür]dü, yüzbaşı-müzbaşılara işləmədən böyük dövlətə sahib olub aşib-daşırlar. Deyirəm, görəsən, bunda da bir hikmət var imiş, yoxsa insan durduğu yerdə dövlətli ola bilməz ki.

Görürəm ki, Salyan şəhəri pristav müavini Heydərbəyov qulluğundan sui-istifadə etdiyi üçün müddəyi-ümumi [prokuror] tərəfindən təhti-mühakiməyə alındığı halda (“Azərbaycan”, nömrə 223), özü tərifi-rütbə ilə [rütbesi artırılmaqla] Xaçmaz pristavlığına təyin edilir. Mən nə müddəyi-ümumiyyə inana bilirəm, nə də bu tərifi-rütbəyə. Ağlıma gəlir ki, bu iş də bir hikmətdən xali deyildir. Yəqin ki, burada bir qohum-qardaşlıq, aşna-dostluq kimi mühüm bir məsələ vardır.

Görürəm ki, çar hökuməti zamanı rüşvətçilikdən dolayı həbsxanalarda sümük sındırılmış və kənd mirzəsi olduğu zaman Vəliyev Dəvəçiyə pristav təyin edilir və yenə zülmündən şikayətlər edilir. Deyirəm ki, əlməna fi-bətnüş-şair...

Bu işləri görüb bağışlayınız, bir az biədəb də danışırım. Srağagün bizim

uşaqların anası da dilə gəlmiş və mənə deyir ki, a kişi sən də kişisən? Dünənki aclar bu gün qulluqdan müllü-mal sahibi olmuşlar, oğul evləndirirlər, qız köçürdülər, sən hələ millət belə gəldi, vicdan hələ getdi - deyər oturub ağzını göyə tikmişən. Bu[n]lar da bir gündü, belə fürsət məqamı hər zaman ələ düşməz ki! Demişəm, arvad sus, iman əzizdir, adam qaranlıq yerə daş atmaz, bu[n]ların hamısında bir hikmət var.

İnanmıram

Mən gözümle gördüyüm şeylərə inanmadığım halda, qəribə burasıdır ki, Qubadan mənə yazırlar ki, guya Quba məmurları millətin sayeyi-cibişdən-vayəsində [millətin cibi sayəsində] mazi, hal və istiqballarını [keçmişlərini, indilərini və gələcəklərini] təmin etmək işlərində fəvqəladə tərəqqilər edərək, hətta bu yolda ruhanilərlə sıx bir irtibat əldə etməyə, yəni dövlətli uşaqlarının yaşlarını azaltmaq və çoxaltmaq kimi əxi-əsgər [hərbi çağırış] məsələlərində də etilafa [razılığa gəlməyə] nail olmuşlardır.

Və yenə yazırlar ki, müstəntiqlərimizdən hərəkəti-insaniyyətpərvəranədə o qədər irəli gedənlər vardır ki, artıq öz müştərilərinə zəhmət verməyi rəva bilməyib, hələ bazar içində qonuşub, görüşüb, sonra da bir dalana, ya daldaya çəkilərək “haqq və hesabı” düzəldirlər.

Və yenə də yazırlar və yazırlar ki, Quba məmurları hər vəzifələrini “layiqincə” ifa edib, bitirib qurtardıqları üçün öylə asudəliyə çıxmışlar ki, bütün vaxtlarını guya millətin şərəfinə badənuş olmağa sərf edərək “paxmel” fasilələrindəki bıkar vaxtlarını da xali beş yüz-min çağırırlar...

Kaş ki, hələ beləcə olaydı. Məmurlarımız həyatlarını təmin edib, rüşvətdən gözləri doymuş olaydı. Ruhənilerimizlə “ziyalılarımız” arasında ixtilaf olmayaydı. Müstəntiq əfəndilərimiz insaniyyətpərvər olaydı. Amma mən inanmıram və mən ölüm, necə ola bilər ki, mən gözümle gördüyüm şeylərə inanmaya-inanmaya bir parça kağıza inanım?

İnanmıram və inanmayacağam. İstəsə “Ümidvar” əfəndi “İdarələrimizdə hərcümərclik” ünvanlı gündə bir məqalə yazsın. Yenə inanmayacağam, vəssalam.

Əfi

BAKI XƏBƏRLƏRİ

İxtar [xəbərdarlıq]

Qəzetəmizə məqalə, müxabirə [xəbər] və əşar [şeyrlər] göndərən əfəndilərə qəti surətdə xəbər veririk ki, dərc olunmayan yazılar haqqında uzun bəyanat verilməyəcəkdir. Yazan əfəndilər qəzetəmizin axırında “İdarədən cavablar” qismi-məxsusuna baxsalar kifayət edər. Daha gündə neçə saat vaxt almağa dəyməz.

Birinci Ali-ibtidai məktəbində

İbtidai şəhər məktəblərini qurtaran uşaqlar imtahansız Birinci Ali-ibtidai hökumət məktəbinə qəbul edirlər. Həmin məktəbdə əlavə olaraq fransız və alman lisanları da təlim edilir. Bu məktəbi bitirənlər imtahansız gimnazianın 5-ci kləsinə, Texniçeski məktəbə və Hərbiyyə məktəbə qəbul edirlər. Ərizələr hər gün səhər saat 10-dan 12-yə qədər məktəbin

dəftərxanasında qəbul edilir. Adres: Şamaxı, Üçüncü Paralelni küçədə, 47 nömrəli evdə.

İsgəndərzadənin qətli münasibətilə

Müxbirimiz Rüstəm İskəndərzadənin Salyanda qətli münasibətilə idarəmiz tərəfindən Salyan qəza qaimməqamına bir teleqraf göndərilib mərhumun kimlər tərəfindən və nə səbəbə qətl edildiyi xəbər alınmışdı. Həmin teleqrafımıza cavab olaraq bu gün Salyan qaimməqamı idarəmizə böylə bir teleqraf göndərmişdir: *“İskəndərzadəni qətl edən ciddi surətdə cüstcu edirik [axtarırıq]. İş İstintaqa verilmişdir.*

Qaimməqam: [Əliheydər] Yusifzadə”

Gürcüstana taxıl yollanması

Əvəzində qənd və başqa zəruri şeylər gətirmək şərti ilə Gürcüstana taxıl aparılmasına hökumət tərəfindən izin verilmişdir.

Batum-Bakı

Təmmuzun 22-də Batuma xüsusi Hökumət Komissiyası gədir. Komissiyada Maliyyə Nəzarəti, Türlük və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] və Sovet Syezdin nümayəndələri iştirak edir. Komissiyanın məqsədi Batuma 300 min pud cövhərin [kerosinin] aparılması məsələsini asanlaşdırmaq və Azərbaycan dəmiryol agentəliyi cəbində [nəzdində] zavod skladı təsis etməkdir.

Şamaxı hadisəsinə dair

Şamaxıda vəqə olan hadisələrin səbəb və müqəssirlərini aydın etmək üçün hökumət tərəfindən təşkil olunmuş Fövqə-

ladə Təhqiqat Komissiyası öz çinovnikləri [Nikolay Mixayloviç] Mixaylov və Novatskini Şamaxı uyezdinə göndərmişdir. Komissiyon Bakı qubernatoruna müraciətən məzkur [deyilən] komissiyon üzvlərinə müavinətdə bulunmağı rica etmişdir.

Yeni qiraətxana

Çaharşənbə [çərşənbə] günü iyul ayının 23-də Sabunçu İran nümayəndəsi Ağamirzə Abbas xan cənablarının təşəbbüsü ilə Sabunçuda Martınovski küçədə Bəşir bəy Aşurbəyovun mülkündə iranlıların “Xurşid” adında qiraətxanası açıldı.

İclas

Təmmuzun 23-də axşam saat 6 tamamda Parlaman binasında “Müsavət” firqəsinin odasında Bakı Politexnik məktəbinin türk mütəəllimlərinin [tələbələrini] ümumi iclası vəqə olacaq. İclas ikinci olduğu üçün nə qədər üzv olsa həqiqi ədd [hesab] olacaq. İclasda həll olunacaq məsələlər:

- 1) Müsamirə heyətinin məruzəsi;
- 2) Təcili yardım şöbəsinin məruzəsi;
- 3) Sənətçilərin halı barəsində.

Ticarət və Sənəət Nəzarəti indindəki Böyük Şuranın iclası

Bir tərəfdən dövlətin valyutasını artırmaq, digər tərəfdən də mal sahiblərinə kömək etmək məqsədi ilə məmləkətdən xammal çıxarmaq məsələsini müzakirə etməkdən ötrü iyulun 19-da Ticarət və Sənəət Nəzarəti indində [nəzdində] Böyük Şuranın iclası vəqə olmuşdur. Çünki banklara qoyulmuş mallar xarab olur və mal sahibləri zərər çəkirlər. Böylə istidarlardan [xahişlərdən] biri də “Elektrik qüvvəsi” cəmiyyəti tərəfindən daxil olmuşdur.

Cəmiyyət istidasına görə, bir qədər qoyun dərisi, 5000 puda kimi təmizlənməmiş yun aparıb elektrik işlərinə lazım olan əşya alıb gətirsin. Şura iki milyonluq mal çıxarmağı izin vermişdir. Sonra Şura Nobel Qardaşları şirkətinə izin vermiş ki, Rostov tərəfinə 3 milyon yarım manatlıq neft aparsın. Bu şərtlə, əvəzində mədənlərə lazım olan material alıb gətirsin.

Nəhayət Denisovun bankir kantorasının Azərbaycandan qərbi Avropaya hökumətin təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] xammal çıxarmaq məsələsi müzakirə edilmişdir.

Şura qət etmişdir ki, tezliklə mal sahiblərinə yardım etmək lazımdır. Fəqət, bu, hökumətin təşəbbüsü ilə təşkil edilməlidir. Bu köməyi ətraflı surətdə düzəldib bir layihə halına salmaq nazir və birja nümayəndələri ilə pambıq komitələri nümayəndələrinə mühəvvəl [həvalə] edilmişdir. Azərbaycanda bir neçə milyon pud pambıq mövcud olduğundan Şura qərar qoyur ki, sentyabrda vəqə olacaq qurultaya kimi bu məsələ ətraflı surətdə həll olunsun və pambıqlar hökumətə mənfəətli surətdə satılsın. İclasın axırında Nəzarətin Sentrodom [Mərkəzi Ev Komitəsi] cəbindəki nümayəndələrinin məruzəsinə baxılmışdır.

Şura gələn iclasda Sentrodoma məddi müavinətdə bulunmaq məsələsini müzakirə [ə] etməyi təhti-qərara almışdır.

Türk Müəllimləri İttifaqında

- Aldığımız məlumata görə Bakı Türk Müəllimləri İttifaqı işbu gələn sentyabrın birindən etibarən pedaqojiyə aid bir məcmuə nəşrinə başlayacaqdır. Məcmuə böyük qitədə [ölçüdə] olub, müəllimlər

iştirak edəcəklərdir. Bundan ötrü smeta hazırlanıb Maarif Nəzarətinə təqdim edilmişdir.

- Avqust ayının 1-dən sentyabrın 1-dək Bakı Azərbaycan və Dağıstan Müəllimlər İttifaqı nümayəndələrinin Şurası iniqad edəcəkdir [yığısacaqdır]. Şurada Azərbaycan və Dağıstan Cümhuriyyətləri türk və müsəlman müəllimləri ittiqaqlarının mərkəzi təşkilatı təşkil ediləcəkdir. Bakı İttifaqı mütəşəbbüs olduğu üçün 35 min manatlıq bir smetanı Maarif Nəzarətinə təqdim edərək təcili surətdə paranın təxsisini [ayrılmasını] rica etmişdir.

- Bakı İttifaqı Maarif Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, hər qəzada birər kitabxana güşadına [açılmasına] lüzum görüldüyündən, İstanbuldan kitablar gətirilmək üçün iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunulsun. Nəzarət öz müavinətini vəd etmişdir.

- Məlum olduğu üzrə, Bələdiyyə İdarəsi müəllimlərin maaşını fəqət iyundan artırmışdır. Halbuki, hökumət yanvardan artırmışdı. İttifaq İdarəsi hal-hazırda Bələdiyyə İdarəsi nəzdində məvaciblərin yanvardan artırılması haqqında iqdamatda bulunmaqdadır.

- Bakı İttifaqı İdarəsi müəllimlər üçün ərzaq almaq uğrunda təşəbbüsata başlamışdır. Ən yaxın zamanda ərzaq almağa müvəffəq olacağı gözlənilir.

XƏZƏR DƏNİZİNDƏ BOLŞEVİKLƏR

İyulun 21-də Bakıya varid olan [gələn] “Lənkəranets” paroxodunun tayfası [ekipajı] xəbər verir ki, iyulun 18-də paroxodumuz Bakıdan İran Astarasına gedəndə

Lənkəranın 13 mil məsafəsindən keçdikdə yoldan 6 mil kənarında “Dmitri Milyutin” “Lənkəranets” nam bolşevik paroxodunu görmüşdür. “Milyutin” paroxodunu görüb bütün sürəti ilə ona tərəf gəlmişdir. Lakin “Lənkəranets” paroxodu vaxtlıvaxtında düşmənin bu hərəkətini müşahidə edib dənizə çəkilmişdir. “Milyutin” paroxodu “Lənkəranets” paroxodunun qaçmasını gördükdə top atəşi açmışdır. Atılan 5 top gülləsindən heç biri “Lənkəranets”ə dəyməmişdir. “Lənkəranets” paroxodu salamatlıqla düşmənin təqibindən qurtarmışdır. İran Astarasından qayıdan baş Lənkəranın 22 mil məsafəsindən keçdikdə “Lənkəranets” paroxodu tayfası Lənkəran şəhəri üzərində böyük işıq görmüşdür ki, bu da Lənkərandə böyük yanğınlar olduğunu göstərir.

“Lənkəranets” paroxodunun bolşevik gəmisini tərəfindən atəşə tutulması birinci dəfə deyil. Bolşevik gəmiləri açıq dənizdə seyr etdiklərindən sərnəşin paroxodlarının Xəzər dənizində üzmələri təhlükəsiz deyildir. Belə görünür ki, Lənkəran ilə Hacı-Tərxan arasında bolşeviklərin paroxod hərəkəti vardır. O cümlədən, iki gün bundan əvvəl Bakıdan Lənkərana qaçan “Vstreça” barkazı hərəkət edir. “Vstreça” paroxodunda pulemyot qoyulub 10 nəfərə qədər müsəlləh [silahlı] bolşevik əsgəri vardır.

“Vstreça” barkazı sürətlə hərəkət edəndir. Onun ümdə qüvvəsi ondadır ki, sərnəşin paroxodları mümaniət [müqavimət] göstərməyə hazır deyildirlər.

İyulun 28-də “Liza Sokolova” paroxodu “Vstreça” barkazı tərəfindən dayandırılmışdır. Bolşevik əsgərləri əvvəlcə paroxodu axtarmaq istəmişlərdir. Lakin paro-

xodda “burju” olmadığından barkaz ancaq paroxodda olan mazutu özü üçün götürüb paroxoddan uzaqlaşmışdır. Burasını da qeyd etməlidir ki, bu əhvalat Bakıdan 30-32 mil məsafədə “Oblivni” cəzirəsi [adası] yanında olmuşdur.

İyulun 20-də həman barkaz zahirən Hacı-Tərxana getmək istədikdə İran Astarasından Bakıya gəlməkdə olan “İslam” paroxodunu görüb onun dalınca düşmüşdür. Barkaz paroxoda çata bilməyəcəyini görüb pulemyot atəşi açmışdır. “İslam” paroxodu sürətini artırır tələfatsız Bakıya varid olmuşdur [çatmışdır].

AZƏRBAYCANDA

Kürdəmirdən

Keçən il fəlakətə məruz olan yerlərdən Şamaxıdan sonra biri də Kürdəmirdir. Kürdəmir qəsəbəsində mövcud yüzlərlə dükan və evlərin, demək olar ki, nisfi [yarısı] bolşevik adı ilə hərəkət edən erməni çətələri tərəfindən yandırılmışdır. Kürdəmirdə sükunət edən əhali iki tərəfdən düşmənin hücumuna rast gəldiklərindən özləri ilə vələv [həttə] cüzi də olsun, bir şey götürməyə müvəffəq olamışlar. Zira, dağ və dəmiryol səmtindən hücum keçən düşmənlər əhaliyə yetişib qətliam etmək üçün öylə sürətlə irəliləyirdi ki, atdıqları pulemyot və tüfəng güllələri qaçqın əhalidən də bir neçə qədam qabağa düşürdü.

Kürdəmir mahalında sükunət edən bütün el-oba və kənd əhilləri işin vəziyyətini vəxim [qorxulu] gördüklərindən, üçdən iki hissəsi mal, heyvan və arabalarını buraxıb ancaq rəhmsiz düşmənin

ölüm pəncəsindən canlarını xilas etmək üçün Göyçay tərəfə fərar edirlərdi. Məəttəssüf [təəssüf ki], bu tərəfdən dağ ermənilərinin süvari dəstəsi yetişib ayağı çarıqlı kəndliləri, fəqirləri qanlarına qəltan edirlərdi. Binaənileyh [ona görə], ölümdən qurtarmaq üçün əksər adamlar az-çox apardıqlarını da yolda qoyub getmişlər.

Kürdəmir bir cəbhə şəkli aldığına görə hər cəhətdən böyük xəsarətə uğramışdır. Kürdəmir əhalisi bu il heyvan və alat [iş alətləri] yoxluğu ilə bərabər az-çox taxıl əkmışdilər. Məhsulları da bol və bərkətli idi. Heyfa ki, məhsul yetişib əhali biçib-toplamağa şüru etdikləri [başladıqları] bir vaxtda dəmiryol tərəfdən zühur edən böyük bir yanğın əkin yerlərinə sirayət edib [keçib] Şıxımlı və Şahsevən denilən böyük bir camaatın məhsulətini bütünü yandırdı. Taxılın böylə yüksək fiyatla satıldığı bir vaxtda yemək və əkməkdən ötrü əksərinin qüvvə və təvanaları [gücləri] yoxdur. Hər halda bu biçarələr yardım və köməyə möhtacdırlar.

Əlif. Əlif.zadə

ERMƏNİ MƏTBUATI

Ermənilərin torpaq iddiası

Erməni ictimaiyyəni-amiyyun [sosial-demokrat] firqəsinin mürəvvici-əfkarı “Qaydz” qəzetəsi Ermənistanın ərazi məsələsi barəsində yazır ki:

Türkiyə erməniləri 1878-ci ildə əvvəlinci dəfə Berlin Konfransının Ermənistanında islahat qanun layihəsinin proqramını təqdim edən zamanlarda onların tor-

paq iddiaları Fəratın bu tərəfində olan üç vilayətlərə aid idi. Sonra üç vilayətin üstünə başqa yerlər də əlavə edilib beş vilayətə təqsim edildi [bölündü]. Həman vilayətlər Ərzurum, Van və Diyarbəkirk təqsimindən sonra əlavə edilənlər Bitlis və Xarput, yəni Məmurətül-Əziziyə vilayətləri idi.

1895 sənəsinədək ermənilər bununla iktifa edirdilər [kifayətlənirdilər]. Həman sənədən ingilislər, ruslar və fransızlara təqdim etdikləri müxtirə [müraciətnamə] ilə 6 vilayətin cümləsinə Sebastiya, yəni Sivas vilayəti də idxal edildi. 1913 sənəsinədək erməni vilayətləri dedikdə həman 6 vilayət mülahizə edilirdi.

Ermənistanında islahat xüsusunda Rusiya ilə Almaniya arasında olan müzakirət dövründə Türkiyə Hökuməti bu hökumətlərin təsvibi [razılığı] ilə ermənilərin rəylərinə müğayir [zidd] olaraq erməni vilayətlərinin cümləsinə əhalisinin bir cüzü erməni olan Trabzon vilayətini də əlavə etmişdir.

1918-1919[-cu] illərdə halət bilkülliyyə təğyir tapır [tamamilə dəyişir]. Erməni heyəti-mürəxxəsəsi [nümayədnə heyəti] [Poqos] Nubar paşanın və [Avetis] Aharonyanın təhti-sədarəti ilə [başçılığı altında] Paris Sülh Konfransına təqdim etdiyi müxtirədə fəvqəlzikr [yuxarıda adı çəkilən] vilayətləri az hesab edib, həttə Türkiyə Hökuməti Ermənistanın boynuna sarıdığı ögey Trabzon vilayətindən əl çəkməyib, ermənilərin məchul tarixi əsaslarına məbni olaraq [söykənərək], iddialarını Kilikiyaya, yəni Hələb və Adana vilayətlərinə də təşmil [şamil] edir.

Deməli ki, 1878-ci ilin 5 vilayəti əvəzinə heyət şimdiki 9 vilayətdən mürəkkəb

[ibarət] böyük dairəni iddia edir. Həman vilayətlər şunlardır ki, Ərzurum, Van, Bitlis, Diyarbəkir, Xarput, Trabzon, Sivas, Adana və Hələb vilayətləri. Bu məmləkət Şuşa ilə Sarıqamış və Axalkələk ilə Naxçıvan arasında vəqə olan Rusiya Ermənistanından dörd qat artıq olub, 240 min mürəbbe verstlik [kvadrat verstlik] bir məsafədən ibarətdir. Halbuki, Rusiya Ermənistanı 63 min mürəbbe, 3 Zaqafqaziya cümhuriyyətləri isə bir yerdə 180 min mürəbbe verst yer tutur. Bu qədər böyük yerdə, hər tərəfindən hədsiz-hesabsız quşlar ilə əhatə edilmiş birgünlük əkin yerində bir qaç toxum kimi Türkiyə erməni qaçqınları gərək iskan edilsinlər.

Erməni tayfasının, xüsusən Türkiyə ermənilərinin böhranlı zamanı yaxınlaşır. Almaniya sülhnaməni imza etmişdir. Avstriya ilə Bolqarıyanı da baş etdikdən sonra yer üzünün istiqbalını [gələcəyini] əllərində tutanlar “Şərqi xəstəsi”ni siyasəti təşrih [əməliyyat] taxtı üstə uzadıb, əllərində iti bıçaqlarla onun istiqbalını müəyyən edəcəklərdir. O zaman hər bir dəqiq erməni siyasəti və mətbuatı artıq mülahizədən və on dəfə ölçüb bir dəfə biçəndən sonra nəhayət dərəcədə əhəmiyyəti olan bu suala cavab verməlidir: Onun üçün əhalisinin 1878 sənəsində 64 faizi erməni olan 5 vilayətinmi iddiası yaxşıdır, yoxsa davadan qabaq müxtəlif yerlərdə əhalisinin 32-dən 53-ə qədər faizi erməni olan, fəqət davada ermənilərinin qismi-küllisini qaib etmiş şimdiki 9 vilayət iddiası əlverişlidir?

Bu məsələyə artıq diqqət yetirməlidir. O cəhətə ki, ermənilər, xüsusən Türkiyə Ermənistanında bəzən ədədcə özü ilə bərabər, əksərən də özündən çox ar-

tıq ədədli düşmən bir tayfa ilə bir yerdə yaşamağa məhkum olacaqdır.

Poqos paşa və cənab Avetis zənn edirlər ki, ermənilərin vətənlərinin dairəsinə o cənabların özlərinin hesabınca əhalisinin 74 faizi qeyri-erməni olan Trabzon vilayəti kimi bir vilayəti daxil etməklə ermənilərə böyük xidmət edirlər. Amma ilhaq və təminatı-hərbiyyətsiz sülh fəryadları əsaslı bir qüdsiyyət mənzələsində [yerində] olanlardan və hazırkı dargözlük, cahangirlik mərzinə mübtəla olmayan şəxslər erməni tayfasını xəbərdar etməlidirlər ki, tələsən ustalar onun evinin bünövrəsini boş qum üstündə qururlar.

Ermənilərin torpaq iddiaları nə qədər 1878-ci ilin 5 vilayət hüduduna yaxın olarsa, bir o qədər beynəlmiləl ədalət və sağlam milli siyasətə riayət edilmiş olar. Ermənilər üçün ən nafe [xeyirli] nöqtəyə nəzər yalnız yuxarıda zikr etdiyimiz nöqtədir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir əfəndim!

“Azərbaycan” qəzetəsinin keçən nömrələrindən birində böylə bir məlumat dərc edilmişdir ki, guya mən də Göyçay sakini Kərbəlayı Ağaməhəmməd Məhəmmədovun zorla faytonunu alıb götürmüşəm. Həqiqət aydın olmaqdan ötrü atıdığım [aşağıdakı] bir neçə sətirləri yazmağa məcburam.

Biçeraxovun dəstəsi paytaxtımıza varid [daxil] olmaq araba və atları həcz [müsadirə] etməyə başladılar. Mən də öz fayton və atlarımı həcdən xilas etmək üçün

tanışım göyçaylı Məşhədi Ağaməhəmməd nama saxlamağa göndərdim. Görünür ki, Məşhədi Ağaməhəmməd fayton və atları saxlamaq zənn etməyib öz xüsusi malı hesab etməyə başlamışdır. Çünki bir müddət keçdikdən sonra mənə xəbər çatdı ki, atlar satılmışdır. Bu əhvalat mənə çatcaq Göyçaya gedib atların həqiqətən 40 min rubləyə Həzrət bəy Ağabəyova satılmasını bilmişəm və yerdə qalan faytonu təcavüzdən xilas etmək üçün əvvəla qaimməqam [qəza rəisi] cənablarına məlum etmişəm və sonra Kərbəlayı Ağaməhəmməddən geri almaq fikrinə düşmüşəm. Bu cənab Göyçayda olmadığı üçün bunun əmisinə rücu [müraciət] etmişəm və əmisi Əli Məhəmmədəliyev və İsrəfil Məhəmmədov şahidliyi ilə mənə qaytarıbdır. Atlar isə hal-hazırda kimi mənə çatmamışdır. Bu xüsusda məhkəmədə iddia başlanmışdır. Söylədiyimdən anlamalıdır ki, müttəhim Kərbəlayı Ağaməhəmməddir. Kimin haqlı və haqsız olduğunu məhkəmə (sud) aydın edər. Bu xüsusda qaldırılmış iş məhkəməyə dəxi verilmişdir.

Bakı valisinin xüsusi ümurat [işlər] məmuru:

Mehdi bəy Nəcəfbəyov

İDARƏDƏN CAVABLAR

Şair Bədri əfəndiyə: “Əfsanə deyilmi” qafiyəli mənzuməniz qəzetə üçün deyil, bir məcmuə materialıdır. Binaəni-leyh [ona görə], dərc edilməyəcəkdir.

Yusif bəy Vəzirov əfəndiyə: “Xarici siyasətimiz” sərlövhəli silsilə məqalətinizin [məqalələrinizin] 12-ci nömrəlisini həqiqəti-

hal və praktika etibarını ilə pək haqlı olduğu halda belə millətlərin təyini-müqəddərat hüququ prinsipinə müğayir [zidd] görüldüyündən, dərc edilməyəcəkdir.

Kabinə mebeli, sair əşya

Papiros kağızı və ipək zənanə corablar satılır. Merkuryevski küçədə, nömrə 7, 3-cü mərtəbə.

5458

Satılır

Hacıqabul stansiyasında binalar ilə bərabər ikimərtəbəli daş ev və pambıq təmizləmək zavodundan ötrü korpus həyəti ilə. Təfəsilatı bu ünvana müraciətlənmək olar: Birjevaya küçə, nömrə 20. F. Reddavey və Kompaniyası şirkətində Ağamirov.

5461

Bakı Şəhər İdarəsi bununla elan edir ki, iyul ayının 25-dən etibarən arabaçılara 1919-cu ilin ikinci hissəsindən ötrü Təsərrüfat şöbəsində nömrələr veriləcəkdir. Təyin olunan vaxta qədər hər kim nömrə seçməzsə, o şəxsdən hasilatın cəmindən 50 faiz olaraq cərimə alınacaqdır.

T-184

Məşhədi Hüseyin Qafarov şəkili bununla elan edir ki, iyul ayının 1919-cu ildən etibarən öz qardaşı Qulu Qafarovdan ayrılıbdır və bu tarixdən belə Qulu Qafarov etdiyi işlərinə məsul deyildir.

Məşhədi Hüseyin Qafarov
5462

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon nömrə 5-96. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

10239

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti*Bakı-Ənzəli*

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Maşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Petrovsk

15, 25 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Arvad diş həkimləri Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələn

üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Doktor M. D. Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Qəbul edir: arvad, daxili və cərrahiyyə naxoşluqlarını Voronsovski-Qubernski küçələrin küncündə, ev nömrə 15, telefon nömrə 06-78.

Axşam isə öz evində, Balaxanski-Maqazinni küçələrin küncündə (Müsəlman məscidi qarşısında), telefon 20-67, saat 5-dən 8-ədək.

5425

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

10257

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Müvəqqəti müdir: Xəlil İbrahim**QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Azərbaycan**

səh. 429. “Çərşənbə, 24 şəvvalül-mükərrəm sənə 1337”: qəzetdə “çərşənbə” yerinə səhvən “səşənbə” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 431. “Çələbi”: Rusiyanın Çelyabinsk şəhəri nəzərdə tutulur; Çelyabinsk şəhərinin yerləşdiyi ərazi keçmişdə belə adlanmışdır.

“Konstantinoqrad”: Ukraynanın Xarkov vilayətində, indiki Krasnoqrad şəhəri.

Nəzarətlərdə

səh. 438. “Gömrükxana İdarəsi ilə əlaqədar olan xəbərlər dərc edildiyi münasibətilə...”: söhbət “Azərbaycan” qəzetinin 9 iyul 1919-cu il tarixli 220-ci nömrəsində “Ümidvar” (Ömər Faiq Nemanzadə) imzası ilə dərc edilən “İşlərimizdə hərcü-mərclik” adlı yazıdan gedir.

səh. 439. “5) Aprelin 13-də...”: qəzetdə bu maddə də səhvən (təkrar olaraq) “4” kimi işarələnmiş və bu səbəbdən, bundan sonrakı maddələrin nömrə sırası da pozulmuşdur.

Bir cavanın faciəsi

səh. 442. “1315 tarixi-hicrisində”: miladi tarixlə 1897-1898-ci illərə uyğundur.

“rüşdiyyə”: təhsildə ibtidai siniflərdən sonrakı mərhələ “ədadi” isə ali təhsildən əvvəlki mərhələ idi.

“1327 Osmanlı-İtalyan müharibəsi”: burada tarix rumi təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 1911-1912-ci illərə uyğundur.

səh. 443. “Rəhmətullahi rəhmətən vəsi-ən”: Allah ona çox rəhmət eləsin.

İman əzizdir

səh. 444. “əlməna fi-bətnüş-şair”: “məna şairin içindədir”

səh. 445. “Əfi”: “Azərbaycan” qəzetində bu imza Seyid Hüseyn Sadiqə məxsusdur.

Xəzər dənizində bolşeviklər

səh. 448. “Oblivni”: Xəzər dənizində Azərbaycan məxsus Çigil adası nəzərdə tutulur.

Erməni mətbuatı

səh. 450. “Şərqi xəstəsi”: Osmanlı dövləti nəzərdə tutulur. Ümumiyyətlə qəbul edilən qənaətə görə, Rusiya imperatoru I Nikolay, Şərqi məsələsinin müzakirəsi əsnasında Osmanlı dövləti barədə “Avropanın xəstə adamı” ifadəsini işlətməmişdir.

Satılır

səh. 451. “Ağamirov” yerinə “Ağamirzov” getmişdir.